

Ko pa se pujša pomanjšata do te mere, da lahko vstopita v sam računalnik, pa postanejo situacije še toliko bolj zanimive. Pot jima prekrizajo roboti (npr. posrečeno zastavljen plešoč robot Lojze) in računalniška hrošča (peka računalniških palačink), ki jih pisateljica spretno pooseblja in postavlja v zgodbo, ilustrator pa ponovno odlično nadgradi z ilustracijo, ki tudi sama zase pripoveduje: suvereno, šaljivo, poučno, zabavno.

Da sta beseda in ilustracija, kakor se za strip spodobi, lepo poenoteni, pokažejo tudi tista mesta, kjer beseda ponikne ali obratno, mesta, kjer beseda nekoliko izstopa. Določene sekvence v stripu so namreč take, da je bolj v ospredju beseda, na drugi strani so take, ki so zgolj likovne, besed pa je ob tem minimalno ali pa jih sploh ni. Seveda je to odlika kvalitetnega stripa, saj slikovni del nagovarja sam zase, besedni pa prav tako. Združena skupaj pa oblikujeta pravo stripovsko »eksplozijo«, ki vznemirja mnoge čute mladih zvedavih bralcev.

Na koncu lahko brez dvoma ugotovimo, da je tudi četrti del v sicer zelo izvirni in zabavni seriji stripov nadvse imeniten, ravno dovolj navezan na svoje predhodnike in ravno v pravnji meri samostojen in edinstven. Vsekakor pa je zastavljen, kot da pisateljsko-ilustratorski tandem še ni rekel zadnje, saj je vse ravno dovolj odprto in nedorečeno, da se lahko dogodivščine iskrih pujsov še nadaljujejo. Bralci bomo tega gotovo veselili!

■ DAVID BEDRAČ

VELIČASTNIH 30

Izbrane slovenske knjižne ilustracije.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2024



Monografija *Veličastnih 30* je lep projekt Mladinske knjige, ki je bil zamišljen, da bi z njim širili zavedanje o pomenu slovenske ilustracije. Mišljen je bil tudi kot napoved letošnjega praznovanja založbe in osemdesetletnice izhajanja revije *Ciciban*. Monografija je izšla v omejenem številu dvesto oštevilčenih izvodov, v kompletu so poleg posameznih reprodukcij in kataloga še listina o lastništvu mape, potrdila o lastništvu za vsako ilustracijo posebej s ključnimi podatki o ilustraciji ter pet darilnih map za ilustracije. Cena kompleta je 990 evrov. Čeprav naj bi bil osnovni pomen ilustracij v slikanicah prvo srečanja otroka s podobo, pa izbrane ilustracije, ki so v osnovi nastajale v slikanicah zanje, v tej monografiji niso namenjene listanju otroških rok.

V monografiji je trideset reprodukcij ilustracij, ki jih je ustvarilo trideset slovenskih predstavnikov te likovne zvrsti. To so Suzi Bricelj, Zvonko Čoh, Daniel Demšar, Bojana Dimitrovski, Tina Dobrajc, Jure Engelsberger, Tomaž Lavrič, Jelka Godec Schmidt, Ančka Gošnik Godec, Marjanca Jemec Božič, Maja Kastelic, Anka Kočevar, Maša Kozjek, Polona Lovšin, Marjan Manček, Eva Mlinar, Silvan Omerzu, Lila Prap, Jelka Reichman, Matjaž

Schmidt, Igor Šinkovec, Peter Škerl, Damijan Stepančič, Hana Stupica, Marija Lucija Stupica, Marlenka Stupica, Alenka Sottler, Gorazd Vahen, Huiqin Wang in Ana Zavadlav. Knjiga predstavlja reprodukcije knjižnih ilustracij, ki v odličnem tisku resda zasijejo kot samostojna umetniška dela, a tiskane reprodukcije vendarle niso originali z lastno-ročnimi podpisi avtorjev ali avtoric.

Projekt, ki ga je ob izidu *Veličastnih 30* Irena Matko Lukan, urednica otroškega leposlovja in posebej tega projekta, predstavila kot prestižen, so pri Mladinski knjigi pripravljali tri leta. Reprodukcijske dopolnjuje skoraj sto strani obsežen katalog s predstavitev ilustratorjev. Spremno besedo zanj sta prispevala Andrej Ilc, že več kot tri desetletja urednik pri Mladinski knjigi, zadnjih deset let pa urednik prevodnega leposlovja, tudi zbirk Kondor in Nova lirika, ter umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka Judita Krivec Dragan, ena od strokovnjakinj, ki slovensko ilustracijo že dolgo spremljajo. Njeni so tudi zapisi k posameznim ilustracijam. Biografije z orisi ustvarjalnosti, citati in izbor nagrad posameznih ilustratorjev in ilustratoric v katalogu pa je prispevala bibliotekarska specialistka Maja Logar, zaposlena v Mariborski knjižnici.

Ob sočasni vrhunski žirirani razstavi ilustracij 15. Slovenskega bienala ilustracije v Cankarjevem domu o ilustratorski produkciji seveda ne moremo govoriti kot o dolgo odrinjenem polju likovne umetnosti, ker to že dolgo ne drži. O tem navsezadnje govori tudi besedilo Andreja Ilca *Svet zase*, ki v monografiji uvodoma bralce seznanja s kratkim povzetkom zgodovine slovenske ilustracije od prve izvirne slovenske slikanice z dvanajstimi enobarvnimi ilustracijami Hinka Smrekarja, ki je izšla konec leta 1917 kot likovno so-

ustvarjena umetna pripovedka Frana Levstika iz leta 1858, ko je bila prvič objavljena v *Slovenskem glasniku*. Od takratnih obetavnih začetkov, od leta 1945 novoustanovljene založbe Mladinska knjiga in od visokih začetnih naklad povojne ilustrirane literature za otroke do uredniških odločitev Kristine Brenk, Nika Grafenauerja in Aca Mavca ter prihoda Pavleta Učakarja – kot edinega zaposlenega knjižnega likovnega urednika v Sloveniji v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja – se je slovenska ilustracija visoko uveljavila tudi v tujini.

»Leta 1949 je založba Mladinska knjiga ustanovila Levstikovo nagrado, s katero vse do današnjih dni nagraduje pisatelje, pesnike in ilustratorje za dosežke na področju otroške in mladinske književnosti. Pomenila je pomembno spodbudo za razvoj, ki je predvsem zaradi oddaljevanja vojne in odpiranja v mednarodni prostor vsaj na umetniškem področju postajala ena vodilnih zvrsti,« piše Judita Krivec Dragan v svoji študiji *Zgodbe podob*, v kateri tudi strokovno predstavlja opuse vseh tridesetih avtorjev. Na leta 1949 novoustanovljeni Akademiji za likovno umetnost so se šolale prve ilustratorke, imenovane tudi pravljicarke, ki so slovenski ilustraciji dale krila. In če je v prvih povojnih desetletjih kaj res cvetelo, je bila to najmlajšim namenjena literatura in z njo bogata in raznovrstna ilustracija, ki jo je spremljala. Ni pa – kar velja za preteklost in sedanjost – Mladinska knjiga edina slovenska založba, za katero ilustratorji ustvarjajo. Tudi zato je leta 1993 Sekcija ilustratorjev Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov ustanovila Slovenski bienale ilustracije, ki pokriva celotno slovensko ilustratorsko produkcijo in zagotavlja možnosti za nadaljnji razvoj naše, po kvaliteti tudi v tujini priznane ilustracije, ter

kontinuiteto njene navzočnosti v slovenskem in mednarodnem prostoru: v okviru bienala se podeljujejo tudi najvišje nagrade za ilustracijo v celotnem slovenskem prostoru.

Res pa je, kot v besedilu *Veličastnih 30. Izbrane slovenske knjižne ilustracije* navaja Tanja Komadina, od leta 2020 zaposlena pri Mladinski knjigi kot likovna urednica, to »edinstven založniški projekt in priložnost, da se zazremo nazaj in v prihodnost ter obeležimo 80-letnico ustanovitve, ki jo bo založba praznovala leta 2025«. V izboru naj bi se prepletale podobe domišljije, ki predstavlja novejšo produkcijo, in tiste, ki so sooblikovali tradicijo slovenske ilustracije – ter založništvo. »Spremljajoči katalog zajema predstavitev likovnih umetnic in umetnikov ter prikazuje mozaik radostnih, poetičnih, ekspresionističnih, humornih in skrivnostnih podob iz sveta ilustracije, ki so jih ustvarili z založbo Mladinska knjiga,« je še zapisala Tanja Komadina, ki je podobe za monografijo izbrala in likovno uredila.

Ilustratorsko mapo in sočasno knjižno publikacijo je oblikovala Sanja Janša, njena je tudi zamisel za naslov *Veličastnih 30*. Veličasten je pridevnik, ki vzbuja pozornost oziroma občudovanje zaradi velike razsežnosti. To naj bi bilo tudi vodilo pri izboru. Glede na to, da nobeni izbori nikoli ne morejo biti objektivni, se v subjektivno komentiranje izbranih imen ne bi spuščala. Iz lastne izkušnje vem, da čeprav je o nagradah velikega mednarodnega Bienala ilustracij v Bratislavi odločalo deset članov komisije iz vsega sveta, o objektivnosti nismo bili čisto prepričani, ker bi vsak od nas glavne nagrajence izbral drugače. Verjetno pa bi dobro premislila, če vsem izbranim ilustratorjem ali ilustratorkam omenjen pridevnik zares ustreza.

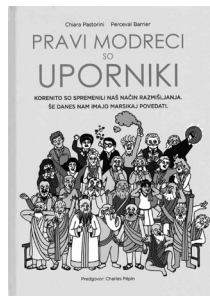
■ TATJANA PREGL KOBE

V RAZREDU NAVIHANIH FILOZOFOV

Chiara Pastorini: *Pravi modreci so uporniki*.

Ilustracije Perceval Barrier.

Jezero: Morfemplus, 2024.



Strip z naslovom *Pravi modreci so uporniki* (*Les vrais sages sont des rebelles*) je še eno v vrsti literarnih del avtorice Chiare Pastorini, ki jo je slovensko bralstvo spoznalo šele leta 2023, ko je izšel prvi slovenski prevod njene slikanice *Barve življenja* (*Le goût de la vie*). *Pravi modreci so uporniki* je njeno drugo v slovenščino prevedeno delo, ki je izšlo leta 2024 pri založbi Morfemplus, za odličen prevod iz francoščine pa je poskrbela Janina Kos.

Chiara Pastorini je po izobrazbi doktorica filozofije, svojo strast do te stroke pa se trudi predajati tudi mlajšim generacijam. Leta 2014 je v Parizu ustanovila združenje Mali razsvetljenci (*Les petites Lumières*), katerega namen je pri otrocih in mladostnikih razvijati veščine, kot so konceptualizacija, problematizacija in argumentacija. Napisala je več filozofskih informativno-leposlovnih del za otroke in mladino, eno izmed njih je tudi že omenjeni strip *Pravi modreci so uporniki*.

Gre za 173 strani dolgo delo, v katerem pa avtorica ne poda ene same koherentne zgodbe, pač pa so vanj zajeti